

Pasko Ihor,

PhD, Professor, Director of Donetsk branch of the Center of Humanitarian Education Sciences of Ukraine

POLITICS AND POLITICAL: GEMEISCHAFT AND GESELSCHAFT

My paper is connected with issue of the clashes and interrelation between Gemeishaft (community) and Gesellschaft (society). I actualize the controversy between two notions and their subsidiarity. In this context the focus of Gemeinschaft is not so much connected with social entity but rather with the notion of Dasein. I focus on the phenomenon of policy as the foundation of the paradigmatic changes in Gemeinschaft (community). It is evident that semantic and semiotic constellation of social being or ethos, society as well as the communities are deeply rooted within ontological archetype of collective unconsciousness. This archetype represents the phenomenon of objectivity as the cosmic order and the manifestation of policy. Namely the phenomenon of policy is the imperative and the foundation for any communities and societies. The changes within archetypes are not correlated with the will of peoples, monarchs, political actors or society as a whole. At the same time the determination of political life within society does not depend from politics and policy. It is evident that between policy and politics exist the separation and indirect links. We can observe the attributes of politics as the embodiment of two segments: geographical space and the area of notions Topos and Nomos. It appears as the quintessence of transcendental imperatives.

Keywords: *politics; political; Gemeinschaft; Gesellschaft; Dasein; collective unconscious.*

REFERENCES

1. Schmitt C. (1996), *Der Begriff des Politischen*. Text von 1932 mit einem Vorwort, Duncker & Humblot, Berlin, 159 S. (germ).
2. Barthes R. (1996), *Mythologies*, Sabashnikovy Publishers, Moscow, 312 p. (rus).
3. Bilokobylskiy O. (2004), *From science to myth. Ontology researches*, Donetsk, 204 p. (ukr).
4. Dugin A. (2004), *Philosophy of the politics*, Arktogetia, Moscow, 616 p. (rus).
5. Meier H. (2012), *Carl Schmitt, Leo Strauss and "Der Begriff des Politischen"*. On the dialog of the missing, Skimen, Moscow, 192 p. (rus).
6. Tönnies F. (2005), *Gemeinschaft and Gesellschaft: The main concepts of the pure sociology*, Dukh i litera, Kyiv, 262 p. (ukr).

© Пасько Ігор

Надійшла до редакції 23.01.2015

УДК 327.8

БОГІНСЬКА ІРИНА,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету, м. Вінниця

ГЕОПОЛІТИЧНІ РОЗРАХУНКИ РОСІЇ В "УКРАЇНСЬКІЙ КРИЗІ": ОСТРІВ РОСІЯ - КОНТИНЕНТ КРИМ - ДЕРЖАВА НОВОРОСІЯ

У статті окреслено можливі варіанти вирішення "української кризи" з огляду на сучасне геополітичне становище Росії, що стало результатом політики "неоізоляціонізму" В. В. Путіна. Простежено глобальні наслідки "української кризи", які, на думку автора, визначають нове співвідношення силових полів у сучасному світопорядку.

Ключові слова: "українська криза"; "неоізоляціонізм"; Україна; Росія; Захід.

Постановка проблеми і стан її вирішення. "Українська криза" - це ситуація в міжнародних відносинах, пов'язана з новим етапом російсько-американського суперництва, яке охоплює політичну, економічну, інформаційну та військову сфери.

Масштаби цієї кризи набагато більші за "кризу навколо Грузії". Якщо в серпні 2008 р. Росія протистояла США один на один, то в "українській кризі" Захід виступив проти неї "єдиним фронтом" - тепер до США долучився Євросоюз. Виключення Абхазії та Південної Осетії з предметного поля обговорення свого часу дозволило

розпочати "перезавантаження" російсько-американських відносин. Однак ця політика доволі швидко себе вичерпала, продемонструвавши відсутність позитивного порядку денного - кола питань, по яких сторони могли б ефективно співпрацювати. Анексію ж Криму - частини території суверенної держави - не можна поставити в один ряд з Абхазією та Південною Осетією, які фактично "відпали" від Грузії ще на початку 1990-х рр. Приєднавши Крим, Росія створила серйозну перешкоду для майбутнього врегулювання "української кризи" і навряд чи може розраховувати на "перезавантаження-2".

№ 2 (134), спецвипуск, лютий 2015 р.

Існує версія, що Захід спровокував "українську кризу" з метою наростити свою міць перед загрозою подальшого посилення Китаю і поставив Росію перед важким вибором. Глобальні наслідки "української кризи" стосуються насамперед подальшої долі цієї держави - чи стане вона частиною Західного світу (або Великої Європи), або ж частиною Китайського світу (або Великої Азії)? Існує і варіант розпаду Росії, який зафіксує нові розподільчі лінії в протистоянні двох світових потуг - США і КНР. Вірогідність кожного з варіантів залежить від перебігу подій в Україні.

Події, які наразі відбуваються на Сході України, перебувають у центрі уваги багатьох аналітиків. Коло питань, які вони досліджують, зазвичай складають: витоки та сутність "української кризи" [1-3], інтереси та стратегії зацікавлених сторін [4-6], можливі варіанти та наслідки розв'язання конфлікту навколо України [7-9] тощо.

Багато думок висловлюється з приводу участі Росії в зазначених подіях. Так, на думку Д. Треніна, Кремль провокує нестабільність в Україні не заради створення приводу для вторгнення, а заради встановлення там нового балансу політичних сил [4]. Колишній держсекретар США Г. Кісінджер нагадує, що впродовж своєї історії Росія була імперією, свідомість якої ґрунтувалася на імперських досягненнях. Він попереджає, що не в інтересах Заходу доводити її до стану "осадної фортеці", який спонукає росіян показати свою спроможність. На думку Г. Кісінджера, Україна має стати мостом між Сходом та Заходом, а не форпостом одного з супротивників у протистоянні з іншим [7].

Зб. Бжезинський пояснює можливі наслідки української кризи для архітектури європейської безпеки на тлі сучасних відносин Росії і Заходу. Він вважає, що компроміс можливий за умов, якщо Захід зможе переконати Росію в тому, що Україна не буде членом НАТО, а Росія погодиться не втягувати Україну в Євразійський союз [8].

Дослідник посткомуністичного транзиту болгарин Іван Крастев дотримується протилежного підходу. На його думку, "українська криза" обумовлена неспроможністю Євросоюзу визнати потенційні можливості пунтського проекту ЄАЕС - імітації інститутів та структури ЄС. Дослідник переконалий, що підтримка ЄС цього проекту - єдиний спосіб відволікти Росію від практики воєнного тиску та націоналістичної риторики [9].

Отже, аналіз експертної думки про події на Сході України свідчить про наявність широкого кола питань, які варто досліджувати і з огляду на поточний (політичний) стан проблеми, і з огляду на розбіжність наукових підходів у її висвітленні.

Мета цієї статті - окреслити можливі варіанти вирішення "української кризи" з огляду на сучасне геополітичне становище Росії, що стало результатом пролітичного "неоізоляціонізму" В.В. Путіна. Крім того, автор намагається простежити глобальні наслідки "української кризи", які визначають нове співвідношення силових полів у сучасному світопорядку.

Виклад основного матеріалу. Нинішня складна геополітична ситуація, в якій опинилася Росія, стала очікуваним результатом політики "неоізоляціонізму", яку російське політичне керівництво послідовно проводило від початку 2000-х рр. Якщо впродовж 1990-х рр. в зовнішній політиці РФ реалізовувалося кілька геополітичних моделей - від спроб співпраці із Заходом на рівноправній основі до створення на антизахідному ґрунті євразійської геополітичної конструкції разом з КНР та Індією, - то з 2000-х рр. російське керівництво

зосередилося переважно на близькому зарубіжжі. Так, у травні 2004 р. у посланні Федеральним Зборам президент РФ В.В. Путін назвав інтеграцію пострадянського простору пріоритетним напрямом російської зовнішньої політики [10]. А після російсько-грузинської війни 2008 року курс на "неоізоляціонізм" почав домінувати у суспільній свідомості: "Нас нічого не лякає, зокрема й перспектива "холодної війни". Але ми, звичайно, її не хочемо. У цій ситуації все залежить від позиції наших партнерів у світовому співтоваристві, наших партнерів на Заході. Якщо вони захочуть зберегти добрі відносини з Росією, вони зрозуміють причину нашого рішення і ситуація буде спокійною. Якщо ж вони оберуть конфронтаційний сценарій - то що ж, ми жили за різних умов, проживемо й так" [11].

Історико-філософське обґрунтування концепції "неоізоляціонізму" для пострадянської Росії було зроблене В. Л. Цимбурським, який в 1993 р. написав програмну статтю "Острів Росія". У ній автор стверджував, що з розпадом СРСР завершився 280-річний "великоімперський західноєвропейський цикл" російської історії, відбулося "стискання" Росії, внаслідок якого її державницька та цивілізаційна традиція знайшла своє продовження не в СНД, а в "Острові Росія" - РФ [12]. Це обумовлювалося створенням "наскрізного поясу суверенних просторів" - Великого Лімітрофу, "який простягнувся через континент від Польщі та Прибалтики до Паміру й Тянь-Шаню, охоплюючи Східну Європу з Балканами, Кавказ та "нову" Центральну Азію" [13]. В. Л. Цимбурський припускає, що Росія на тривалий період затримається в "острівному статусі", виступаючи супротивником будь-якої гегемонії на прилеглих до "острова" "протоках" Великого Лімітрофу.

З часом в його концепції з'явилося поняття "російського шельфу" - земель, об'єднаних з "нинішніми корінними російськими територіями фізичною географією, геостратегією, культурними зв'язками" - Східної України, Криму та "певних територій Кавказу й Центральної Азії". Якщо, на думку дослідника, "...нинішні контури Росії оптимально відповідають російській геополітиці просторів", то "геополітика кордонів потребує детального, ретельного аналізу й розрахунку в конкретній ситуації через наявність шельфу Росії й необхідність оцінки ситуації на цьому шельфі з точки зору наших інтересів і нашого майбутнього" [14].

В. Л. Цимбурський вважав, що Росії не варто витрачати зусилля на швидкий перехід світу від "гегемонії" США до багатополярності. Водночас він рекомендував російському керівництву підтримувати нестійку рівновагу між домінуванням США та підйомом нових претендентів на роль регіональних центрів сили - Китаю, Індії, об'єднаної Європи, Ірану тощо. Саме для підтримання цього балансу дослідник вважав за необхідне не допустити стратегічної присутності США на території Великого Лімітрофу [15].

Близькими до цієї концепції є виділені Д. Замятіним ключові геополітичні образи (ГПО) Росії [16]. Він зокрема вважає, що динаміка ГПО Росії пов'язана в першу чергу не з відомим "маятником" Європа-Азія (Захід-Схід), а насамперед з розширенням, експансією власне образно-географічного поля Росії, швидким "захопленням" нових потенційно яскравих географічних образів, які вимагають відповідної геополітичної "огранки". Серед ключових ГПО Д. Замятін розташовує на першому місці "Острів Росія", початок використання якого у зовнішній політиці РФ пов'язує з президентством В. В. Путіна. На думку Д. Замятіна, цей ГПО спрямований на створення автономного геополітичного

простору та геополітичну підтримку таких самих "островів"-дублерів, як Білорусь, частково Україна [Там само, с. 21].

Свідченням про відсторонення від геополітичних моделей 1990-х рр. стало висунуте російським керівництвом на початку 2000-х рр. гасло ідентичності - самобутності, суверенності, незалежності [17]. Це був результат усвідомлення того, що на відміну від країн ЦСЄ та Балтії, Росія ніколи не буде інтегрована в ЄС/НАТО. Ідея Великої Європи, що складалася б з двох частин - ЄС на заході та якогось Східно-Європейського Союзу на чолі з РФ, - виявилася нежиттєздатною. Європа на початку XXI ст. була й залишається єдиною, і ця Європа називається Євросоюзом [18].

Усупереч обвинуваченням Росії в неоімперіалізмі, початок 2000-х рр. став новим етапом її геополітичного відступу, розпочатого ще з виведення радянських військ з Афганістану. Окремими етапами цього відступу були Берлінська стіна - Біловезька Пуща - Балкани, які засвідчили звуження реальної сфери впливу РФ [18].

У 2002 році Москва спробувала скористатися поліпшенням своїх відносин з Вашингтоном (на тлі створення антитерористичної коаліції), аби домогтися від нього визнання своєї провідної ролі в СНД. Вона навіть зробила низку важливих геополітичних поступок: відмовилася від експлуатації радіолокаційної станції Лурдес на Кубі та військово-морської бази Камрань у В'єтнамі й відкрила території центральноазіатських республік для розміщення військових баз США.

Сполучені Штати завжди з підозрою ставилися до спроб Кремля реінтегрувати пострадянський простір. Тому Білий Дім прагнув, за словами Г. Кіссінджера, запобігти "реімперіалізації" Росії [19]. Позицію Вашингтону у відносинах Москви з новими незалежними державами (ННД) визначала концепція геополітичного плюралізму. Адміністрація Джорджа Буша молодшого взагалі розвивала відносини з ННД, незважаючи на думку Кремля. Такий же підхід містився і в документах програми "Нового сусідства" ЄС.

У 2003 році з'явилася оприлюднена А. Чубайсом ідея "ліберальної імперії", тобто політичного домінування Росії в СНД на основі її економічної потуги та вивезення капіталів. То був, за висловом Д. Треніна, "проект СНД", одним з пунктів якого стало створення Єдиного економічного простору (ЄЕП) Росії, України, Казахстану та Білорусі. Головне завдання ЄЕП полягало у "прив'язці" України до російської сфери впливу. Саме для цього Москва паралельно з ЄвразЕС, до якої Україна не входила, створила її "двійника" - ЄЕП [20].

У намаганні економічно, а в перспективі політично, наблизити Україну до Росії В.В. Путін лише в 2004 р. 15 разів зустрічався з Л. Д. Кучмою [21]. Кремль готовий був піти на серйозні поступки, аби Україна погодилася на східний вектор інтеграції. Так, напередодні президентських виборів в серпні 2004 р. Росія знизила ціну на газ для України з 80\$ до 50\$ за тис. куб. м. Вочевидь, у такий спосіб вона намагалася забезпечити підтримку під час президентських перегонів В.Ф. Януковичу, який позиціонувався як проросійський кандидат. Водночас В. В. Путін прагнув компенсувати за рахунок України геополітичний відступ Росії, пов'язаний з черговим розширенням НАТО (2002 р.) та ЄС (травень 2004 р.).

Коли країни ЦСЄ та Балтії вступили в ці структури, між Заходом та СНД зник звичний буфер. Відтоді західний вплив перетворився на безпосередній чинник, який впливав на ситуацію в ННД. Це, в свою чергу, вимагало й більшої визначеності в зовнішньополітичних орієнтаціях від політичного керівництва цих держав. Якщо

Л. Д. Кучма ще міг дозволити собі "багатовекторність", то за нових геополітичних умов її реалізовувати ставало дедалі складніше.

Прозахідний В. А. Ющенко спробував зробити рішучий крок у бік НАТО, приєднавши Україну до ПДЧ. Реакція Росії на це була передбачуваною. У своєму виступі під час Бухарестського саміту НАТО (квітень 2008 р.) В. В. Путін попередив, що у процесі вступу в Альянс Україна - це "складне державне утворення" - може позбутися своєї державності. Він зауважив, що ця держава була створена за радянських часів, а Крим "просто отриманий Україною рішенням Політбюро ЦК КПРС. Навіть не було проведено державних процедур передачі цієї території" [22]. Ще більш рішуче Росія виступила в "грузинському питанні" в серпні 2008 р. Спираючись на "косівський прецедент", вона визнала суверенітет Абхазії та Південної Осетії, створивши буферну зону між своїми кордонами та прозахідною Грузією.

Реакцією Росії на запропоновану Євросоюзом програму "Східного партнерства" (2009 р.) стало погавлення роботи над проектом створення Митного Союзу (МТ). Усупереч побоюванням Заходу, йшлося не про відновлення СРСР, а про альтернативу європейської інтеграції для колишніх радянських республік. Для себе Росія очікувала, що створення на базі МТ Євразійського економічного Союзу (ЄЕС) покращить її позиції у відносинах з крупними континентальними сусідами - ЄС на заході та Китаєм на сході. Включення України в цю конструкцію мало б для Росії принципове значення. І хоча сама назва "Євразійський Союз" знаходиться в руслі пострадянського "неоєвразійства", цей політичний проект В.В. Путіна суттєво відрізняється від поглядів представників цієї течії. У Москви немає ані ресурсів, ані причин для відновлення патерналістських відносин, а у сусідів - готовності перетворюватися на об'єкт виключно російського впливу. Поняття "Євразія", ймовірно, сьогодні вживається частіше, ніж будь-коли, але воно точно не є синонімом російської держави [17].

За умов, коли і Москва, і Брюссель вважали Україну важливим елементом своїх геополітичних проектів, президент України В.Ф. Янукович (2010-2014) намагався маневрувати між РФ та ЄС. Підписавши з Росією Харківську угоду, він водночас оголосив про економічне зближення з ЄС (насамперед через внутрішньополітичні міркування). У результаті В.Ф. Янукович опинився в складному становищі. Європа поставила його перед вибором: або підписати Угоду про асоціацію з ЄС, або відмовитися від європейських перспектив. Водночас В.Ф. Януковичу доводилося враховувати й тиск з боку Росії, яка час від часу демонструвала Україні - у вигляді торговельних бар'єрів - збитки від вибору на користь ЄС, а згодом - у вигляді пакету допомоги - переваги "правильного" вибору. У результаті В. Ф. Янукович несподівано призупинив процес підписання Угоди про політичну та економічну асоціацію з ЄС. Натомість отримав від В. В. Путіна в грудні 2013 р. фінансово-економічну допомогу.

Відмова від підписання Угоди про асоціацію з ЄС спричинила масові акції протесту в Києві, внаслідок яких В. Ф. Янукович був відсторонений від влади.

Невідворотність силового втручання Росії в революційну ситуацію в Україні була пов'язана насамперед з внутрішніми причинами [23]. Проте рішення про анексію Криму вписується в концепцію "неоізоляції" та відповідає ГПО "Острів Росія". "Повернувши Крим", РФ зробила крок до відновлення свого панування в Чорноморському регіоні. Якщо раніше вона контролювала лише незначну частину східного узбережжя Чорного

моря, то тепер посідає найсильніші в стратегічному плані позиції в цій зоні.

"Після Криму" В.В. Путін робив спроби домогтися федералізації України. "Федералізація" дозволила б йому отримати важіль впливу на київську владу з метою блокування євроатлантичної та європейської інтеграції України. Відмова офіційного Києва обговорювати російські проекти переформатування України обумовила перехід до реалізації іншого плану, який передбачає керований розпад та форсоване створення так званої "Новоросії". Про "Новоросію" російський президент вперше згадав у своїй заяві 17 квітня 2014 р. [24].

Наразі цей термін перебуває в політичному дискурсі, хоча у висловлюваннях офіційної Москви останнім часом взагалі не згадується. РФ не визнала де-юре ЛНР-ДНР, але й надалі допомагає їм. Тим самим вона начебто не відмовилася від ключового пункту нинішньої концепції мирного врегулювання (Мінські угоди) - збереження територіальної цілісності України, - але водночас продовжує реалізовувати проект "Новоросія". Цей проект передбачає поступове розгойдування ситуації в Україні на тлі посилення відцентрових тенденцій та поглиблення економічної кризи, забезпечення фальшивої самоідентифікації (альтернативної українській) мешканців Південно-Східної України тощо.

Висновки

Отже, найкращим для Росії варіантом розв'язання "української кризи" є збереження Криму та перетворення України на нейтральну федеративну державу. За таких умов Росія зміцнить своє геополітичне становище, насамперед на західному фланзі. Однак цей варіант є найменш вірогідним, оскільки впродовж останнього десятиліття Україна пережила вже дві революції, виборюючи своє право бути вільною країною, самостійно обирати шлях свого розвитку.

Наступним варіантом є збереження унітарної України зі стійкою орієнтацією на європейські та євроатлантичні цінності. За таких умов Росія перетворюється на "Україну" між Заходом та Китаєм. І тепер вже їй доведеться або балансувати, або примкнути до одного з силових центрів сучасного світу.

Третій варіант розв'язання "української кризи" можливий внаслідок розподілу України на 2 частини на кшталт післявоєнної Німеччини. Штучно створена "Новоросія" перетворюється на "буфер" між прозахідною Україною та Росією. Остання фактично контролює цю квазідержаву і ревно оберігає від будь-яких західних впливів.

Усі зазначені варіанти більш-менш створюють підстави для подальшої реалізації Росією політики "неоізоляції". Затиснута між Заходом та Китаєм, РФ зможе ще якийсь час балансувати, але ризики виникнення "російської кризи" в міжнародних відносинах дедалі посилюватимуться разом із зацікавленістю Китаю в освоєнні природних багатств Сибіру, а Заходу - у будівництві Великої Європи від Лісабона до Владивостока".

ЛІТЕРАТУРА

1. Бжезинский Зб. В борьбе с российским шовинизмом [Електронний ресурс] / Зб. Бжезинский. - Режим доступу : http://www.globalaffairs.ru/ukraine_crisis/V-borbe-s-rossiiskim-shovinizmom-16760.
2. Mearsheimer J. J. Why the Ukraine Crisis is the West's fault [Електронний ресурс] / John J. Mearsheimer. - Режим доступу : <http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-wests-fault>.
3. Минасян С. Последняя постсоветская война. Военно-политическое измерение украинского конфликта [Електрон-

ний ресурс] / С. Минасян // Россия в глобальной политике. - 2014. - № 5. - Режим доступу : <http://www.globalaffairs.ru/number/Poslednyaya-postsovetskaya-voyna-17098>.

4. Тренин Д. Украинский кризис и возобновление великодержавного соперничества [Електронний ресурс] / Д. Тренин. - Режим доступу : <http://carnegie.ru/publications/?fa=56935>.

5. Мигранян А. Битва за Украину как этап в борьбе за новый миропорядок [Електронний ресурс] / А. Мигранян // Известия. - 2014. - 29 июля. - Режим доступу : <http://izvestia.ru/news/574569>.

6. Charap S. How to avoid a New Cold War [Електронний ресурс] / S. Charap, J. Shapiro // Current History. - October 2014. - Режим доступу : <http://www.currenthistory.com/Article.php?ID=1172>.

7. Kissinger H. To settle the Ukraine crisis, start at the end [Електронний ресурс] / H. Kissinger. - Режим доступу : http://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html.

8. Brzezinski Zb. After Putin's aggression in Ukraine, the West must be ready to respond [Електронний ресурс] / Zb. Brzezinski. - Режим доступу : http://www.washingtonpost.com/opinions/zbigniew-brzezinski-after-putins-aggression-in-ukraine-the-west-must-be-ready-to-respond/2014/03/03/25b3f928-a2f5-11e3-84d4-e59b1709222c_story.html.

9. Крастев И. Новый европейский беспорядок [Електронний ресурс] / И. Крастев, М. Леонард. - Режим доступу : <http://www.globalaffairs.ru/number/Novyi-evropeiskii-besporjadok-17196>.

10. Послание Президента РФ Федеральному собранию (26 мая 2004 г.) [Електронний ресурс] / В. В. Путин. - Режим доступу : <http://archive.kremlin.ru/text/appears/2004/05/71501.shtml>.

11. Интервью Д. А. Медведева телекомпании "Russia Today" (26 августа 2008 г., Сочи) [Електронний ресурс] / Д. А. Медведев. - Режим доступу : http://kremlin.ru/appears/2008/08/26/2018_type63379type63380_205773.shtml.

12. Цымбурский В. Л. Остров Россия. Перспективы российской геополитики [Електронний ресурс] / В. Цымбурский. - Режим доступу : http://archipelag.ru/ru_mir/ostrov-rus/cymbur/island_russia/.

13. Цымбурский, В. Геополитика для "евразийской Атлантиды" [Електронний ресурс] / В. Цымбурский. - Режим доступу : <http://archipelag.ru/geopolitics/osnovi/russia/geopolitics/>.

14. Цымбурский В. Шельф Острова Россия. Геополитика пространств и геополитика границ [Електронний ресурс] / В. Цымбурский. - Режим доступу : <http://www.apn.ru/publications/article20733.htm>.

15. Межуев Б. "Остров Россия": время и место одной историософской концепции [Електронний ресурс] / Б. Межуев. - Режим доступу : <http://www.rusrev.org/content/review/default.asp?shmode=8&ids=137&ida=1517&idv=1527#REF14>.

16. Замятин Д. Н. Культура и пространство. Моделирование географических образов / Д. Замятин. - М. : Знак, 2006. - 488 с.

17. Тренин Д. Интеграция и идентичность: Россия как "новый Запад" / Д. Тренин. - М. : Изд-во "Европа", 2006. - 404 с.

18. Trenin D. The End of Eurasia. Russia on the Border Between Geopolitics and Globalization [Електронний ресурс] / D. Trenin. - Moscow : Carnegie Moscow Center, 2001. - Режим доступу : <http://jozefdarski.pl/uploads/zalacznik/7134/dmitritrenin-theendofeurasiarussiaontheborderbetweengeopoliticsandglobalization2002.pdf>.

19. Kissinger H. Diplomacy / H. Kissinger. - N.Y. : Simon and Schuster, 1994. - Pp. 811-818.

20. Тренин Д. Realpolitik Москвы / Д. Тренин // Дипкурьер НГ. - 2004. - 8 февраля.

21. Тренин Д. Россия и конец Евразии [Електронний ресурс] / Д. Тренин. - Режим доступу : uisrussia.msu.ru/docs/novpec/2005/1/ProEtContra_2005_1_02.pdf.

22. Выступление Владимира Путина на саммите НАТО (Бухарест, 4 апреля 2008 года) [Электронный ресурс] / В. В. Путин. - Режим доступа : <http://www.unian.net/politics/110868-vyistuplenie-vladimira-putina-na-sammite-nato-buharest-4-aprelya-2008-goda.html>.

23. Баев П. Геополитика самоизоляции / П. Баев // Pro et Contra. - 2014. - май-август. - С. 74.

24. Пять громких заявлений Путина об истории Украины [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/11/141110_ru_s_putin_on_history_ukraine.

Богинская Ирина,

кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и внешней политики Донецкого национального университета, г. Винница

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ РАСЧЕТЫ РОССИИ В "УКРАИНСКОМ КРИЗИСЕ": ОСТРОВ РОССИЯ - КОНТИНЕНТ КРЫМ - ГОСУДАРСТВО НОВОРОССИЯ

В статье обозначены возможные варианты разрешения "украинского кризиса", с учетом того, что современное геополитическое положение России стало результатом политики "неоизоляции" В. В. Путина. Прослежены глобальные последствия "украинского кризиса", которые, по мнению автора, определяют новое соотношение силовых полей в современном миропорядке.

Ключевые слова: "украинский кризис"; "неоизоляция"; Украина; Россия; Запад.

Boginska Iryna,

PhD, Department of international relations and foreign politics, Donetsk national university, Vinnytsia

THE GEOPOLITICAL CALCULATIONS RUSSIA IN "UKRAINIAN CRISIS": ISLAND RUSSIA - CONTINENT OF CRIMEA - STATE OF NOVOROSSIA

In her article, the researcher presents possible variants of the 'Ukrainian crisis' settlement with regard to current geopolitical position of Russian Federation being a result of Vladimir Putin's politics of 'neoisolationism'. The author believes that the first - and the least plausible - option, taken broad Ukrainian opposition into account, is preservation of current de facto Crimean status and federalization and neutrality of Ukraine. This will allow Russia to change geopolitical situation on its Western borders. The second option is a unitary Ukraine with its straightforward orientation on European and Euro-Atlantic values. This is a goal to become the result of current struggle unfolding in Ukraine, being at present unachievable. In this case, Russia itself can become a buffer zone between the West and China being forced to choose its political priorities. The third option implies Ukraine collapsing into two parts like post-World War Two Germany. Artificially created 'Novorossia' becomes a 'buffer' between pro-Western Ukraine and Russia with the last one basically controlling this quasi-state and shielding it from any Western influences. The author concludes that all the abovementioned options stimulate farther implementation of Russian politics of 'neoisolationism'.

Key words: "ukrainian crisis"; "neo-isolationism"; Ukraine; Russia; West.

REFERENCES

1. Brzezinski Zb. In combating the Russian with chauvinism, available at: http://www.globalaffairs.ru/ukraine_crisis/V-borbe-s-rossiiskim-shovinizmom-16760. (rus).
2. Mearsheimer J. J. Why the Ukraine Crisis is the West's fault, available at: <http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-s-fault> (engl).
3. Minasyan S. (2014), *Rossiya v globalnoy politike*, № 5, available at: <http://www.globalaffairs.ru/number/Poslednyaya-postsovetskaya-voyna-17098> (rus).
4. Trenin D. Ukrainian crisis and the resumption of great-power rivalry, available at: <http://carnegie.ru/publications/?fa=56935> (rus).
5. Migranyan A. (2014), *Izvestiya*, July 29, available at: <http://izvestia.ru/news/574569> (rus).
6. Charap S., Shapiro J. (2014), How to avoid a New Cold War, *Current History*, October, available at: <http://www.currenthistory.com/Article.php?ID=1172> (engl).
7. Kissinger H. To settle the Ukraine crisis, start at the end, available at: http://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html (engl).
8. Brzezinski Zb. After Putin's aggression in Ukraine, the West must be ready to respond, available at: http://www.washingtonpost.com/opinions/zbigniew-brzezinski-after-putins-aggression-in-ukraine-the-west-must-be-ready-to-respond/2014/03/03/25b3f928-a2f5-11e3-84d4-e59b1709222c_story.html (engl).
9. Krastev I., Leonard I. New European mess, available at: <http://www.globalaffairs.ru/number/Novyi-evropeiskii-besporyadok-17196> (rus).
10. Message from the President of the Russian Federation Federal Assembly, (26 May 2004), available at: <http://archive.kremlin.ru/text/appears/2004/05/71501.shtml> (rus).
11. Interview D. A. Medvedev TV Company "Russia Today" (August 26, 2008, Sochi), available at: http://kremlin.ru/appears/2008/08/26/2018_type63379type63380_205773.shtml (rus).
12. Tsymbursky V. L., Island Russia. Prospects for Russian geopolitics, available at: http://archipelag.ru/ru_mir/ostrov-rus/cymbur/island_russia/ (rus).
13. Tsymbursky V. L., Geopolitics for "Eurasian Atlantis", available at: <http://archipelag.ru/geopolitics/osnovi/russia/geopolitics/> (rus).
14. Tsymbursky V. L., Shelf Islands Russia. Geopolitics of the spaces and geopolitics of the boundaries, available at: <http://www.apn.ru/publications/article20733.htm> (rus).

15. Mezhuev B., "Island Russia": the time and place of one historiosophical concept, available at: <http://www.rusrev.org/content/review/default.asp?shmode=8&ids=137&ida=1517&idv=1527#REF14> (rus).
16. Zamyatin D. N. (2006), Culture and space. Modelling of geographical images, Znak, Moscow, 488 p. (rus).
17. Trenin D. (2006), Integration and Identity: Russia as the "New West", Publisher "The Europe", Moscow, 404 p. (rus).
18. Trenin D. (2001), The End of Eurasia. Russia on the Border Between Geopolitics and Globalization, Carnegie Moscow Center, Moscow, available at: <http://jozefdarski.pl/uploads/zalacznik/7134/dmitritrenin-theendofeurasiarussiaontheborderbetweengeopoliticsandglobalization2002.pdf> (engl).
19. Kissinger H. (1994), Diplomacy, Simon and Schuster, New York, pp. 811-818 (engl).
20. Trenin D. (February, 1992), "Realpolitik" of Moscow, *Dipkuryer NG* (rus).
21. Trenin D. Russia and the end of Eurasia, available at: uisrussia.msu.ru/docs/nov/pec/2005/1/ProEtContra_2005_1_02.pdf (rus).
22. Vladimir Putin's speech at the NATO summit (Bucharest, April 4, 2008), available at: <http://www.unian.net/politics/110868-vystuplenie-vladimira-putina-na-sammite-nato-buharest-4-aprelya-2008-goda.html> (rus).
23. Bayev P. (2014), *Pro et Contra*, May-August, p. 74 (rus).
24. Five Putin's high-profile statements about the history of Ukraine, available at: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/11/141110_ru_s_putin_on_history_ukraine (rus).

© Богінська Ірина

Надійшла до редакції 23.01.2015

УДК 316.75 (4+477)

КРИВОРУЧКО НАТАЛІЯ,

аспірантка кафедри міжнародних відносин

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

магістрантка Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету

СТРАТЕГІЧНА КУЛЬТУРА ЄВРОПИ І ВИКЛИКИ БЕЗПЕКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано основні засади й фактори формування стратегічної культури, охарактеризовано основні риси європейської стратегічної поведінки та на цій основі розглянуто роль і місце України як ідентифікатора безпекової та політичної системи Європи. Автор доходить висновку, що основна проблема формування української стратегічної культури, відповідно до якої формується політика безпеки держави, функціонує її інституційний апарат, приймаються рішення відповідно до національних інтересів тощо проглядається у відсутності первинних компонентів стратегічної військової й політичної парадигм. Геостратегічна культура ЄС теж має сприйняти виклик міжнародної системи безпеки і розвинути надалі свою безпекову й оборонну політику, залучаючи в свою орбіту Україну і визнавши її стратегічну культуру цивілізаційно близькою до європейської, трансатлантичної ідеології.

Ключові слова: стратегічна культура; безпекова парадигма; політика безпеки.

Постановка проблеми і стан її вивчення. Зміни в міжнародній системі безпеки ставлять Європу, як і Україну, перед цивілізаційним вибором - розуміння й збереження спільного безпекового простору чи підпорядкування режиму, який ще донедавна охоплював Центральну-Східну частину Європи. В умовах кризи європейської політики безпеки і оборони (зменшення витратів на оборону, переорієнтації глобального лідера на Близький Схід тощо) одним з найбільш вагомих залишається пріоритет збереження спільних цінностей та розуміння стратегічної культури кожної з держав, що складають різномірну мозаїку Європи. З огляду на територіальну й цивілізаційну приналежність нашої держави до цього геополітичного простору, спробуємо зрозуміти і розвинути ментальні корені стратегічної культури, основною цінністю якої виступає безпека; а базовою моделлю поведінки - відповідальність за відвер-

нення загроз в регіональному та міжнародному масштабах. Необхідність такого аналізу обумовлена питанням адекватності та вчасності реагування на виклики, що постали не лише перед Україною, але всією системою європейської безпеки, адже події останнього року доводять відсутність сформованої й ефективної стратегії протидії прихованим (здебільшого гібридним, як їх називають) та явним загрозам.

Теоретичним підґрунтям нашого аналізу стали праці європейських та американських дослідників, науковців Оксфордського університету таких як Ken Booth, Klaus Naumann, Elmar Brok Norbert Gresch, Michel Barnier, Asle Toje та ін. [6].

Мета статті - аналіз основних засад і факторів формування стратегічної культури, основних рис європейської стратегічної поведінки, ролі й місця України як ідентифікатора безпекової та політичної системи Європи.